

ปาฐกถาเกียรติยศ

พิพิธภัณฑที่มีชีวิต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทรงแสดงในโอกาสฉลองอายุ ๑๐๐ ปี
ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๓

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปาฐกถาเกียรติยศ
พิพิธภัณฑที่มีชีวิต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงแสดงในโอกาสฉลองอายุ ๑๐๐ ปี
ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๓
ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปาฐกถาเกียรติยศ

พิพิธภัณฑที่มีชีวิต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงแสดงในโอกาสฉลองอายุ ๑๐๐ ปี
ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๓

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 978-616-05-1093-1

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน ๒๕๕๔

จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

รูปเล่ม อুবวรณ หงษ์วิทยากร, วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์

จัดพิมพ์โดย สมาคมครุศาสตร์สัมพันธ์

ศักดิ์สิน ไรจน์สรายุรมย์

พิมพ์ที่ สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี

เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ที่ รล ๐๐๓๐/พ.ร.ท.

สำนักราชเลขาธิการ
ส่วนจัดรถคา กทม. ๑๐๓๐๓

๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง พระราชทานพระราชานุญาต
เรียน นายกษมาคมครุศาสตร์สัมพันธ์
(นายชัยธวัช ไทย)

อ้างถึง หนังสือสมาคมครุศาสตร์สัมพันธ์ ลงวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย ปาฐกถาฉบับแก้ไข จำนวน ๓ ชุด

ตามที่มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานพระราชานุญาตเชิญปาฐกถา ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงแสดงปาฐกถาเกียรติยศ "ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา" เรื่อง "พิธีกรรมที่มีชีวิต" เนื่องในวาระที่ ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ฯ มีอายุ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๓ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ไปจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นของขวัญพระราชทานให้แก่ ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ฯ ในโอกาสที่จะมีอายุ ๑๐๑ ปี ในวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๔ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม สำหรับทูลเกล้าฯ ถวาย จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม และมอบให้ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ฯ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

พระราชทานพระราชานุญาต ทั้งนี้ ขอให้ใช้ข้อความตามปาฐกถาฉบับที่แก้ไขแล้ว ดังที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์)

ราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โทร. ๐๒ ๒๘๐ ๑๖๔๐ - ๓ คีย์ ๑๑๔, ๑๓๐ และ ๑๐๖

โทรสาร. ๐๒ ๒๘๐ ๑๖๓๙

เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

การบรรยายในครั้งนี้เพื่อเป็นของขวัญ
วันเกิด ศาสตราจารย์ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์
และอยากให้เกิดประโยชน์ในเรื่องอื่นๆ ด้วย ในที่นี้มี
นักเรียนและนิสิตมานั่งอยู่จำนวนมากเลยอยากจะ
ให้เกิดข้อคิดกลับไปบ้าง และไม่รู้จะไปเข้ากับที่เรียน
มาหรือเปล่า อีกทั้งมีผู้ทรงคุณวุฒิที่อาจจะทราบ
เรื่องดีอยู่แล้ว หัวข้อนี้คณะผู้จัดเป็นคนตั้งและไม่มี
เวลาปรึกษากันมากนัก และไม่ทราบเหตุผลว่ามี

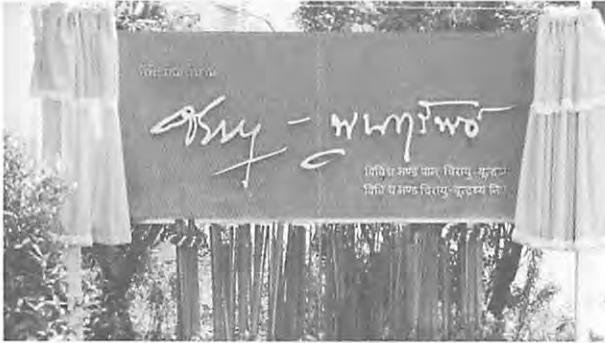

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

SOMA

ประเด็นใดบ้างที่อยากให้เราเล่าในเรื่องนี้ แต่ข้าพเจ้าคิดว่า ท่านผู้หญิงมีอายุครบ ๑๐๐ ปี เป็นผู้ที่อุทิศตนให้แก่การศึกษาและให้ความรู้แก่ผู้อื่น พิพิธภัณฑสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ได้บริจาคเรือน

ของท่านให้ลูกศิษย์ลูกหาจัดเป็นพิพิธภัณฑสถาน เพื่อให้คนรุ่นหลังศึกษาชีวิตและวัตรปฏิบัติของศาสตราจารย์ หม่อมหลวงจรรยา นพวงศ์ สามีของท่านและตัวท่านเอง

ข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์ของศาสตราจารย์ หม่อมหลวงจรรยา เมื่อเข้าไปในเรือนหลังนี้แล้วทำให้รำลึกถึงคำสั่งสอน และวิชาการที่ท่านได้ให้ไว้ รวมถึงแนวทางปฏิบัติที่ท่านทำเป็นแบบอย่างของครูที่ดี

๘

พิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต

ที่ข้าพเจ้าควรถือปฏิบัติ เนื่องจากข้าพเจ้าเป็นครู
มาเป็นปีที่ ๓๑ แล้ว คือเป็นที่จุฬายา ๑ ปี และที่โรงเรียน
นายร้อยพระจุลจอมเกล้าอีก ๓๐ ปี อีกอย่างหนึ่งเมื่อ
เข้าไปในพิพิธภัณฑสถาน ข้าพเจ้ารู้สึกว่ อาจารย์จริยา
ท่านยังคงอยู่ จะเผล่ออกมาเมื่อไรก็ได้ จึงเรียกได้ว่า
พิพิธภัณฑสถานมีชีวิตจริงๆ

ข้าพเจ้ามีภาพการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติพระนคร เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๑
ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทสวัสดิ์ ดิศกุล ทรงเป็นผู้นำ
ชม ทำให้รู้สึกว่าการที่พิพิธภัณฑสถานมีชีวิตหรือไม่

อยู่ที่ผู้นำชมที่สามารถเล่าและชี้แจงทำให้สิ่งที่พบเห็น
นั้นมีชีวิตขึ้นมาได้จริงๆ ทั้งๆ ที่อยู่นิ่งๆ

รูปต่อไป เป็นพิพิธภัณฑ์บ้านจิรายุ-
พนุทรัพย์ ที่เห็นนั้นจะเป็นภาพเกี่ยวกับชีวิตของท่าน
ของที่มีอยู่เป็นหนังสือหนังสือซึ่งเป็นเรื่องปกติของ
นักวิชาการหรือนักปราชญ์ที่จะศึกษาหาความรู้
จากหนังสือ

พิพิธภัณฑ์สถาน หมายถึง สถานที่หรือ
แหล่งที่เก็บ วาง จัดแสดงสิ่งของต่างๆ
(พิพิธภัณฑ์ต่างๆ ภัณฑป์แปลว่าสิ่งของ)
Museum เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า
“Musée” แปลว่า เป็นที่อยู่ของ Muses เทพธิดาของ
กรีก มีอยู่จำนวน ๙ ตน หรือ ๙ องค์ แต่ละตนมีชื่อ
ต่างๆ กัน ถ้าใครอยากทราบให้ไปค้นหาในอินเทอร์เน็ต
จะมีคำบอกเล่าอย่างละเอียดเกี่ยวกับเทพธิดาแต่ละ
องค์ เป็นตัวแทนของศิลปะอะไร มีลักษณะแบบ
ไหน ดูของที่ถืออยู่ก็จะทราบว่าองค์ไหน เทพเหล่านี้
เป็นตัวแทนของศิลปวิทยาการต่างๆ ได้แก่ วรรณคดี

การพ่อนำ การละคร ดาราศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จะมีบทกวีตะวันตกเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาฝรั่งเศส และภาษาอื่นๆ กล่าวถึงเทพธิดาเหล่านี้ไว้ หรือบางทีกล่าวถึงกวีที่ท้อแท้คิดอะไรไม่ออก ก็จะบ่นว่าเทพธิดาของเขาหายไป เพราะไม่มีแรงบันดาลใจ ทำให้คิดบทกวีไม่ออก ตอนหลังมีเรื่องเล่าว่ามี Muses องค์ที่ ๑๐ ซึ่งหมายถึงพลังที่จะสร้างสรรค์ Muses ทั้งหมดคือบุคลาธิษฐานทำนามธรรมให้เป็นเทพธิดา และข้าพเจ้าก็ได้นำรูปต่างๆ หลายรูปมาจากอินเทอร์เน็ต แต่มีบางส่วนถ่ายเองและคนอื่นๆ ถ่ายให้

ในพจนานุกรมเสรีวิกิพีเดีย ได้ให้ความหมายว่าพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตนั้น มักจะกล่าวถึงพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง เมื่อก่อนเริ่มจัดทำที่สแกนดิเนเวียและที่อื่นๆ ก็มีบ้าง เช่น วัง บ้าน จะอยู่กลางแจ้ง บ้านแต่ละหลังก็จะแสดงวัฒนธรรมของเจ้าของบ้านนั้น แต่แต่ละประเทศจะมีหลายๆ วัฒนธรรมเอามารวมกันให้ดู ศึกษาได้หลายอย่าง ภาษาอังกฤษเรียกว่า "Museum" ฝรั่งเศสเรียกว่า "Musée"

๑๒

พิ พิ ธิ ภั ณ ฑ์ ทั มี ชี วิ ต

ที่ปารีสมี Muséum National d'Histoire Naturelle ซึ่งเป็นที่เก็บสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวกับพืชและสัตว์ มีหอพรรณไม้ (Herbarium) ตัวอย่างพืชในหอพรรณไม้นั้นมีตั้งแต่สมัยอียิปต์ และของที่เก็บเอาไว้เป็นร้อยๆ ปี นักพฤกษศาสตร์เก็บมาห่อกระดาษหนังสือพิมพ์ตั้งร้อยปีแล้วยังไม่ได้แกะออกมาศึกษา พิพิธภัณฑน์มีของให้ดูมาก สัตว์ก็สตัฟฟ์เอาไว้

เรื่องอีกแผนกเป็นเรื่องเกี่ยวกับโลหะ ที่น่าสนใจคือส่วนของโลหวิทยา คนไม่ค่อยเข้าไปดู และจะไม่ทราบว่ามีของที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชส่ง

ไปให้พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ วางไว้ส่วนหนึ่ง แต่ดูแล้ว
ไม่ใช่ของไทยแต่เป็นของจีนเป็นส่วนมาก เข้าใจว่า
สมัยนั้นท่านคิดว่าของจีนมีค่าสมควรให้คนอื่นได้
ของพื้นบ้านของเราเหมือนเป็นของต่ำต้อยไม่ควรเอาไป
ให้คนอื่น หรืออีกประการหนึ่งมีคนถวายของเหล่านี้
ให้สมเด็จพระนารายณ์จำนวนมาก ท่านรู้สึกว่
รกบ้านเลยเอาไปให้คนอื่นต่อ อันนี้เป็นเรื่องที่
สันนิษฐานเอาเอง ของพวกนี้มีอยู่ใน Muséum
แห่งนี้ เวลาที่เขียนหนังสือเรื่องนี้คนที่ตรวจปฐพีจะแก้
ให้เป็น Musée ซึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศส เราต้องแก้เป็น
Muséum ทุกที เพราะเขาเรียกของเขาอย่างนั้น เป็น
ชื่อเฉพาะ ในนั้นมีสวนพฤกษศาสตร์ด้วย

๑๔

พิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในสมัยก่อน หอสมุดและ
พิพิธภัณฑสถานจะอยู่รวมกัน ข้าพเจ้าเคยเข้าไป
ในห้องสมุดของยุโรป ห้องสมุดของอาราม
คาทอลิกแห่งสาธารณรัฐเช็ก (Czech Republic)
ในห้องสมุดจะมีมัมมี่วางอยู่เวลาไปค้นคว้าหนังสือ
ตอนดึกๆ อาจจะไม่กลัว ส่วนที่อังกฤษจะมีห้อง
สมุดเรียกว่า British Library เมื่อก่อนอยู่รวมกันกับ
British Museum แต่ช่วงหลังมีของมากขึ้นและ

หนังสือก็มากขึ้น เลยแยกออกมาเป็น ๒ แห่ง ย้ายเอาหนังสือออกไปตั้งเป็นหอสมุดอยู่อีกแห่งหนึ่ง ตรงที่ไว้หนังสือเดิมเอาหนังสือของนักเขียน และหนังสืออื่นๆ เข้ามาวางไว้แทน บรรณารักษ์ของพิพิธภัณฑสถานฯ มาก สามารถเลือกซื้อหนังสือต่างๆ ตามชอบใจ โดยใช้เงินของคนอื่นรู้สึกมีความสุข แต่ตอนจะแยกตัดสินใจไม่ได้ว่าของสิ่งไหนควรเป็นของพิพิธภัณฑสถานฯ และสิ่งไหนควรเป็นของหอสมุด ในที่สุดก็แยกจนได้ พอแยกแล้ววันที่เปิดหอสมุดใหม่มีผู้คนที่มาเป็นแฟนพิพิธภัณฑสถานฯ มา นั่งร้องไห้ร้องให้อาลัยถึงหนังสือที่เคยอยู่ในพิพิธภัณฑสถานฯ

สิ่งที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานฯ นี้ เขาก็แยกเป็นแผนกต่างๆ เช่น แผนกอียิปต์ซึ่งจะมีมัมมี่มากมาย จำได้ว่าตอนเด็กๆ คุณยายพาไปที่ British Museum แล้วไปแผนกอียิปต์ พอจะดูมัมมี่คุณยายถอดแว่น แต่ตอนที่มัมมี่ถ่มน้ำตาที่พิพิธภัณฑสถานฯ ของหอคอยลอนดอน (Tower of London) คุณยายกลับใส่แว่น จะได้เห็นชัดๆ ก็แล้วแต่ว่าผู้ชมจะชอบอย่างไร คือการดูพิพิธภัณฑสถานฯ ก็เป็นเรื่องเฉพาะตัวเหมือนกัน

พิพิธภัณฑท์ที่เกี่ยวกับศิลปะ ก็จะมีสิ่งของ
ต่างๆ ที่วางไว้ให้คนดูว่าเป็นศิลปะชั้นเลิศ สิ่ง
ไหนเป็นเลิศด้านไหน ก็จะได้เห็นได้ชัดเจน โดย
เฉพาะนักศึกษาทางด้านศิลปะต้องไปที่พิพิธภัณฑท์ เพื่อ
สเก็ทซ์ภาพหรือหัดวาดภาพเหมือนตามภาพโบราณ
หรือว่าวาดประติมากรรมต่างๆ ในเมืองไทยก็เคยเห็น
ตามโรงเรียนมีการนำปูนปลาสเตอร์หล่อ เช่น เคียรพระพุทธร
รูปหรือรูปสถาปัตยกรรม หรือพวกประติมากรรม
ของฝรั่งก็มีอยู่ในห้องศิลปะให้นักเรียนมาหัด

สเก็คท์ภาพ ก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เช่นกันกับพิพิธภัณฑ์สื่อการสอนบางที่ ของในพิพิธภัณฑ์เป็นของจำลองไม่ได้มีไว้เพื่อแสดงว่าเป็นศิลปะชั้นสูงของจริง แต่เป็นของจำลองเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าสิ่งของนั้นเป็นอย่างไร เช่นที่พิพิธภัณฑ์เกอเต้ (Goethe) เกอเต้ไม่ได้เป็นเพียงกวีสำคัญของประเทศเยอรมนี แต่ท่านเป็นคนเก็บของด้วย แต่ไม่ได้ตั้งใจจะเก็บของต่างๆ อย่างที่เราสะสมของท่านตั้งใจจะเก็บของเพื่อให้เป็นสื่อการสอน มีสื่อการสอนทางวิทยาศาสตร์ สื่อการสอนทางด้านศิลปะ ท่านเป็นทั้งกวีและนักวิทยาศาสตร์ เป็นผู้ค้นพบความรู้ต่างๆ การมาชมพิพิธภัณฑ์เกอเต้เป็นการศึกษาคนที่มาเยี่ยมชมจะได้ความรู้ไปจากบ้านของท่าน

พิพิธภัณฑ์ Franckesche Stiftungen เยอรมนี เป็นมูลนิธิที่ผู้ก่อตั้งขึ้นมา มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาของเด็กกำพร้าและเด็กยากจน และในที่สุดเด็กทั่วๆ ไปได้มาเรียนหนังสือ มีหลักการสอนที่เป็นทฤษฎีการสอนเป็นพิเศษ ในสมัยก่อนจะไม่มีสื่อการ

สอน ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงปาฐกถาเป็นเรื่องๆ ไป ไม่ได้ให้ผู้เรียนได้เห็นของจริง หรือจับต้องสิ่งนั้นจริงๆ เพราะฉะนั้นนี่ถือเป็นแห่งแรก และตั้งขึ้นมาก่อนพิพิธภัณฑสถานเกอเต้ (Goethe) ในตู้จะมีสิ่งของต่างๆ ตั้งแต่ซากเด็กทารกที่คลอดก่อนกำหนดดองเอาไว้ในขวด ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่น่ากลับมาศึกษา มีการตัดชิ้นส่วนเด็กดองเอามาตรวจดีเอ็นเอ ซึ่งเป็นการตรวจสมัยใหม่ที่ทันสมัย เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการของเด็กในครรภ์ว่ามีอายุกี่เดือน มีเรื่องพืช มีหอย

มีระเซ่ชนิดที่หายากแขวนมาจากเพดาน รูปนี้
ข้าพเจ้าถ่ายเอง มีสิ่งของเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ มี
ห้องสมุดที่มีหนังสืออ้างอิงที่มีคุณค่า

Victoria & Albert Museum ที่อังกฤษ
ส่วนหนึ่งก็เป็นพิพิธภัณฑ์ ไว้สำหรับให้คนมาศึกษา
เรื่องศิลปะเรื่องต่างๆ ไม่ได้คิดว่าเก็บของเก่าของจริง
เท่านั้น สิ่งของจำลองมีเป็นลวดลายสถาปัตยกรรม
ของกรีกรูปแบบต่างๆ ที่ทำด้วยปูนปลาสเตอร์

๒๐

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

What to see at the V&A

2

The Becket Casket (about 1180)

The casket is the earliest and largest surviving reliquary made to hold relics (fragments of bone or cloth) of St Thomas Becket, Archbishop of Canterbury. The casket is decorated with scenes showing Becket's murder in Canterbury Cathedral, his burial and his ascent into heaven.

➔ Return to the entrance of the gallery, turn right and right again into the Islamic Gallery. On the back wall you will find The Ardabil Carpet.

3

The Ardabil Carpet (16th century)

The largest oriental carpet to have survived from this date. Made from 126 miles of silk thread, with 340 knots per square inch, it is an example of technical genius and beauty. Designer William Morris recommended the Museum purchase it in 1893.

➔ Turn right as you leave this gallery and right again into the Indian Gallery. Walk to the far end of the room to see Tipoo's Tiger.

4

Tipoo's Tiger (18th century)

This model, made for Tipu Sultan of Mysore, may have been inspired by the fate that befell the son of one of his enemies who was mauled to death by a tiger. Inside the tiger's body is an organ which simulates its growls and the shrieks of its victim!

➔ Exit, the way you came in. Turn right and then left into a gallery holding the Raphael Cartoons.

5

Raphael Cartoons (1515)

These designs by Raphael were once cut into strips for weavers to copy and create tapestries for the Sistine Chapel in Rome. Bought by King Charles I, they were displayed at Hampton Court and finally loaned to the V&A by Queen Victoria.

➔ Walk into the Dress Collection opposite the Raphael Cartoon Gallery. Walk to the left and look for the "Watteau" Evening Dress.

7

Office for department store owner, Edgar J. Kaufman (1937)

Designed by Frank Lloyd Wright.

8

Donatello's Ascension Relief (1428-1430)

In this early example of "relievo schiacciato" (spooned relief).

9

Bodhisattva Guanyin (Jin Dynasty, 1115-1234)

The carving depicts the popular Buddhist deity Guanyin, whose name

10

Meissen Goat (1732)

This was originally made for a gallery of life-sized animals in

ที่ทำมาเป็นร้อยปีแล้ว ถือว่าเป็นของเก่าก็ได้
เขามีเอกสารแนะนำว่ามีอะไรบ้าง ถ้าเข้าไปในห้องนี้
จะมีอะไรให้ดูบ้าง เพราะถ้าไม่มีไกด์ ไม่มีผู้นำก็ต้อง
มีแผนกระดาษแนะนำให้ว่าควรจะดูอะไร เพราะการ
เข้าไปดูเสียค่าดูก็แพง ถ้าเดินผ่านห้องต่างๆ แล้ว
ออกไปอีกประตูหนึ่งไม่เห็นและไม่ได้เรียนรู้อะไร

๒๒

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ในเมืองไทยมีพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง เช่น ตลาดสามชุกซึ่งมีอายุเกิน ๑๐๐ ปีแล้ว แต่ยังมีสภาพเป็นตลาดแบบเก่าอยู่ เขาแสดงภาพเก่าให้เห็นตลาดตอนแรกๆ ด้วย ว่ามีการค้าขายกันอย่างไร

๒๓

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ตลาดน้ำอัมพวาตอนแรกๆไม่ได้เป็นตลาดน้ำเท่าใดนัก เพราะเมื่อก่อนแถวอัมพวามีนักท่องเที่ยวน้อย คนในพื้นที่ก็ออกไปประกอบอาชีพที่อื่น ดีที่ว่าเป็นนิเวศสถานเดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การที่จะเกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมาเพราะที่ข้างๆ อุทยาน ร.๒ เป็นที่ของเอกชนคือของคุณบำ ประยงค์ เป็นนิสิตเกาजूฟาย แต่ว่าเป็นรุ่นดึกดำบรรพ์ ท่านอายุประมาณ ๗๐ กว่าปีแล้ว ได้ยกที่บ้านให้มูลนิธิชัยพัฒนา แต่ว่ายังอาศัยอยู่ที่นั่น หน้าบ้านตรังริมคลองมีห้องแถวมากจึงจัดให้คนมาขายของ จัดร้านอาหาร มีตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่มูลนิธิแต่งตั้งเป็นแม่ค้าพายเรือไปมา ต่อมาแม่ค้าจริงๆ เข้ามาขายของและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมอันดับต้นๆ ของประเทศ ถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งได้เหมือนกัน

Crafts Museum พิพิธภัณฑ์หัตถกรรม

พื้นบ้านกรุงนิวเดลี เป็นพิพิธภัณฑ์หัตถกรรม
พื้นบ้านที่น่าสนใจ เดิมคนตะวันตกถือว่า

เรื่องพิพิธภัณฑ์ไม่สำคัญ เพราะของที่เก้ดขึ้นต้อง
ย่อยสลายไปตามกาลตามเวลา การเก็บรวบรวมของ
ต่างๆ นั้นเป็นแนวคิดของทางตะวันตก แต่หลังจาก
ประกาศอิสรภาพแล้ว ทางรัฐบาลอินเดียได้เล็งเห็นว่า
เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะอินเดียประกอบด้วย
วัฒนธรรมหลายๆ อย่าง มีการแสดงออกที่ต่างๆ กัน จึง
ได้รวบรวมวัสดุต่างๆ ที่ยังเหลืออยู่ตั้งแต่สมัยโบราณ

เช่น ผ้าเก่าๆ คนในถิ่นนี้ทอผ้าอย่างไร และมีตัวอย่าง
อยู่ในอาคารให้ดู แม้แต่ผ้าเก่าๆ ซาๆ เมื่อขาดแล้ว
ชาวบ้านทำอย่างไร ปะ ถ้าปะไม่ไหวก็นำมาตัดเป็น
ย่าม หรือเครื่องใช้ต่างๆ

พอออกไปข้างนอกที่แสดงวัตถุจะมีที่พัก
สำหรับศิลปินหรือชาวบ้านที่ทำหัตถกรรมพื้นบ้านที่มา
จากพื้นที่ต่างๆ ของอินเดีย ผลัดกันมาทำให้คนที่เข้ามา
ชมดูและซื้อของจากชาวบ้านที่มาทำ และยังสามารรถ
ซื้อได้จาก Museum shop ด้วย มีบริษัทมาดำเนินการ

พิพิธภัณฑ์นำของมารวมและจัดแสดงให้
คนที่มาชมอยากซื้อ พิพิธภัณฑ์มีชีวิตแห่งนี้อาคาร
จะออกแบบเพื่อการนี้โดยเฉพาะ การที่มีอาคาร
ต่างๆ ที่สวยงามก็เป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดใจให้คนเข้า
มาดู ทำให้อยากเห็นของ อยากเห็นสถาปัตยกรรม การ
รวบรวมของเข้ามาวางไว้ก็ต้องเรียงลำดับความสำคัญ
ของสิ่งของ อธิบายว่าของนี้ทำด้วยอะไร หรือเป็นของ
ประเภทไหน แล้วแยกออกเป็นกลุ่มๆ ให้ง่าย

ด้านนอกเป็นกลุ่มหมู่บ้าน เป็นการแสดง
สถาปัตยกรรมจากภูมิภาคต่างๆ ว่าชาวเผ่าอยู่
กันอย่างไร ใช้วัสดุอะไรสร้างบ้าน วัสดุในท้องถิ่น
นั้นมีอะไรบ้าง การแบ่งห้องอย่างไร มีช่างฝีมือ
เข้ามาทำงาน มีส่วนหนึ่งทำเกี่ยวกับงานวิจัย หรือ
Documentation Research คือ การทำเอกสาร
อ้างอิงต่างๆ เป็นหนังสือให้ผู้สนใจมาศึกษาได้

มีห้องปฏิบัติการ (Laboratory) เพื่อการ
อนุรักษ์ ผู้ดูแลจะเป็นช่างที่มีความชำนาญหรือเป็น
นักเคมีที่จะรู้จักวัสดุต่างๆว่าควรจะจัดการอย่างไรไม่ใช่
ว่าพออนุรักษ์แล้วพังไปเลย การเก็บรักษาภาพวาด
การซ่อมแซมสิ่งทอ การซ่อมแซมศิลปะ เป็นกระดาศ
ก็ยกให้กับนักอนุรักษ์นี้ทั้งสิ้น

อีกแผนที่ต้องมีคือแผนการศึกษา ส่วนนี้
มีหน้าที่ติดต่อ โรงเรียน วิทยาลัย โรงเรียนโปลิเทคนิค
เพื่อจะส่งวารสารไปให้โรงเรียนเหล่านี้ ว่าพิพิธภัณฑ์
มีกิจกรรมอะไร เพื่อให้เด็กนักเรียนจำนวนพันๆ คน
มีโอกาสมาดูและศึกษาจากวิทยากรที่บ้าน มา
สังเกตภาพหรือเข้าร่วมกับโครงการสร้างสรรค์ศิลปะ

เรื่องพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต มีแนว
พระราชดำริว่า

“ให้ศูนย์การพัฒนาทำหน้าที่เสมือน
เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต หรือ
อีกนัยหนึ่งคือ เป็นแหล่งรวมสรุปผล
ของการศึกษาพัฒนา ทดลองและสาธิต
ให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนิน
งานไปพร้อมๆ กันในทุกๆ ด้าน ทั้งด้าน
การเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจน
การพัฒนาสังคม เมื่อมีผู้สนใจเข้าไป
ศึกษาดูงาน ก็จะมีให้ดูได้ทุกเรื่องใน
บริเวณศูนย์ศึกษาแห่งนี้ที่ประชาชนจะ
เข้าไปเรียนและนำไปปฏิบัติได้”

พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต การพัฒนาพื้นที่พรุแบบบูรณาการ ศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิภพทอง จังหวัดนราธิวาส

พรุ คือ ที่ที่มีน้ำท่วมขังและมีต้นไม้ขึ้น ในดินจะมีอินทรีย์วัตถุที่เน่าเปื่อย และต่อมาจะกลายเป็นวัสดุที่เรียกว่า พีต (peat) พอนานเป็นล้าน ๆ ปี จะกลายเป็นน้ำมันหรือถ่านหิน ที่อินทรีย์วัตถุเมื่อโดนอากาศ จะทำปฏิกิริยากับออกซิเจน เกิดเป็นกรดซัลฟูริก (กรดกำมะถัน) ทำให้ดินเปรี้ยวเพาะปลูกไม่ได้ pH ประมาณ ๒ - ๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคิดพัฒนาดินให้เพาะปลูกได้ โดยการเติมปูนและเอนำน้ำชะล้าง

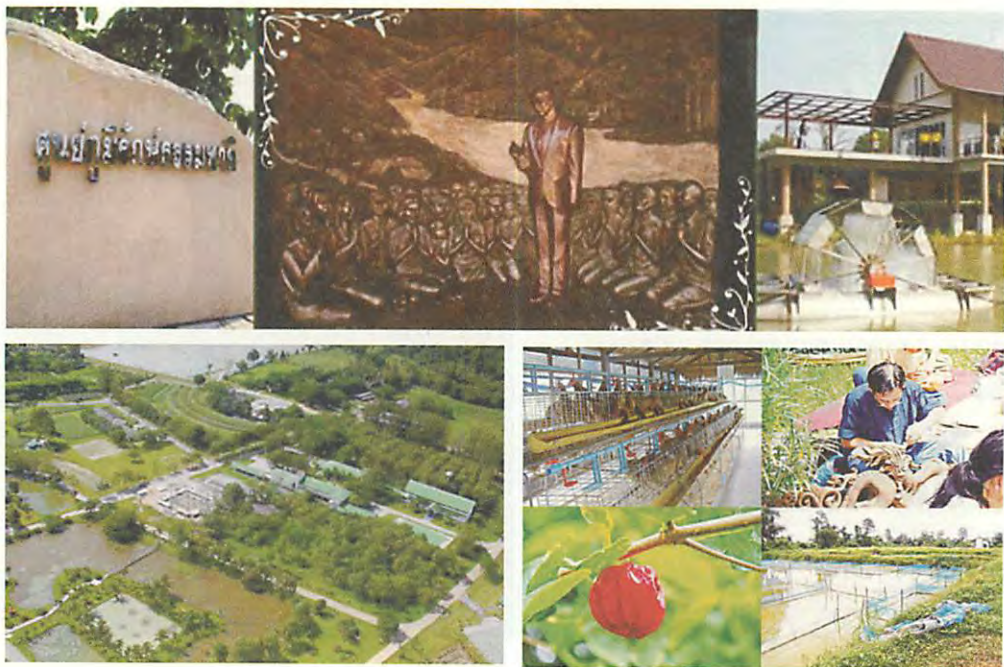
๓๐

พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต

ผู้ที่ไปดูจะใช้วิธีการนี้ไปพัฒนาที่ดินที่มีปัญหาเดียวกัน
ได้ เมื่อต้นเดือนที่ผ่านมาเอง ได้พาคณะกรรมการ
รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศไป
ชมพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต จะมีต้นไม้ถ้าไม่ออกลูก เขาก็
จะเอาลูกไม้มาแสดงไว้ให้ดู เท่ากับจัดทำพิพิธภัณฑ์มี
ชีวิตอีกอย่างหนึ่ง และถือว่าเป็นพืชสดๆ ที่ยังอยู่ไม่ได้
เป็นพืชแห้งที่เรียกว่า หอพรรณไม้ที่เป็นพืชที่ตายแล้ว
รวมทั้งวิธีการทำเกษตรแบบต่าง ๆ

ที่นครนายกมีศูนย์ภูมิรักษ์ธรรมชาติ นครนายก
 ตอนแรกสมาคมศิษย์เก่าวชิรารุจรดูแล ตอนหลังมูลนิธิ
 ชัยพัฒนามาดูแลต่อ

ศูนย์การศึกษาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมา
 จากพระราชดำริ ดอยสะเก็ด เชียงใหม่ อยู่ในภาค
 เหนือ เดิมครั้งแรกที่ข้าพเจ้าตามเสด็จเข้าไปดูนั้น
 ห้วยฮ่องไคร้เป็นลักษณะป่าเสื่อมโทรม อย่ว่าแต่ป่า
 ถูกตัดเลย แม้แต่ดินก็ซุดออกไปเป็นหลุมๆ เขาขโมย
 ดินไปถมที่ ที่ดินที่มีคนถวายเป็นแบบนี้ เพราะทำ

๓๒

พิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต

อะไรไม่ได้เลยเอามาถวาย บางส่วนท่านไม่ได้ปลูกป่าด้วยซ้ำ ท่านคิดว่าต้นไม้ถ้าเราไม่รังแกมัน มันก็จะขึ้นมาเอง มีการปลูกเสริม มีการสร้างฝายกักน้ำ กักดินเล็กๆ บนภูเขา (checkdam) ถึงตอนนี้ก็กลับไปดูไม่เห็นภาพเดิมที่ทรุดโทรม เห็นแต่ภาพความอุดมสมบูรณ์ก็ได้ นำทีมงานของศูนย์พัฒนาช่วยฮ่องไคร้ มาช่วยในที่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี เพราะเข้าใจว่าจะช่วยในบางส่วนได้และไปดูแล้วสภาพเดิมน่าจะดีกว่าตรงนี้

เขานินช้อน ก็เป็นศูนย์ศึกษาพัฒนาแห่งแรกอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ไม่ไกลนักถ้าใครสนใจจะไปดูได้

พิพิธภัณฑ์บางอย่างเรียก Interactive เป็นการเข้าชมที่โต้ตอบกันได้ อย่างเช่นมีปุ่มให้กด จะพูดอะไรออกมา หรือว่าเราอยากจะลองทำอะไร หรือมีส่วนร่วมได้ไม่ได้ดูเฉยๆ เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ที่เชียงใหม่ก็มีให้เราไปทดลองวิทยาศาสตร์ การมีส่วนร่วมที่นั่นก็คือห้องผีสิง พอเข้าไปมืดมองไม่เห็นอะไรเลย มีหูฟัง

๓๓

พิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต

ให้ฟัง เราจะได้ยินเสียงในยามวิกาลดัง ฮือ..ฮือ.. เหมือน
ผีมา แล้วมีความรู้สึกว่ามีอะไรมาโดนเรา พอเขามาริน
น้ำให้ตรงหน้า เสียงน้ำไหลดัง โกร๊ก..โกร๊ก.. แต่เรา
จะมองไม่เห็นอะไรเลย เข้าไปกันหลายคนแต่ว่าเรา
มองไม่เห็นคนอื่นที่เข้าไปด้วยเพราะมืด กว่าที่จะสว่าง
ตั้งนาน ไม่เอาอีกแล้วน่ากลัว **พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์
ที่นิวยอร์ก** มีทั้งนิทรรศการถาวรเป็นแผนกต่างๆ และ
การจัดนิทรรศการชั่วคราว นิทรรศการเคลื่อนที่ ตอนไปดู
เป็นเรื่องของไบโอเทคโนโลยี คนดูต้องเข้าห้อง Lab
เข้าไปทดลองวิทยาศาสตร์ได้ ไปสกัด DNA หรือทำ
อะไรต่างๆ ได้ ถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตชีวาขึ้น
มาได้ เสียตายอยากเล่นอีกกลับไปอีกทีไม่มีแล้ว
กลายเป็นนิทรรศการเรื่องไดโนเสาร์ และอีกอย่าง
เราเป็นผู้ใหญ่ไปเล่นของพวกเขาจะถูกเด็กๆ ค้อนเอา
ดูเหมือนถูกแบ่งว่าเป็นที่ของเด็กไม่ใช่ของผู้ใหญ่
เราแก่แต่เราไม่ได้เรียนมา อยากเรียนรู้บ้างก็ดูเป็น
บุคคลน่ารังเกียจไปซ้ำพเจ้าเลยไม่ค่อยชอบพิพิธภัณฑ์
สำหรับเด็ก อยากให้เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย
ได้มีโอกาสเรียนรู้ได้

๓๔

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๓๕

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ที่พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เชียงใหม่ มีสิ่งที่สั่งแล้วทำตาม บางที่เราต้องออกคำสั่งเป็นภาษาจีนหรือภาษาที่เขากำหนด สิ่งเหล่านั้นจะทำตาม เราต้องทำตามให้ตรงกับที่กำหนดเอาไว้ เช่น ถ้าเราพูดภาษาจีนไม่ค่อยชัดมันก็จะไม่ทำตาม

๓๖

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

มีอยู่พิพิธภัณฑ์หนึ่งซึ่งน่าสนใจมากคือ
พิพิธภัณฑ์ส่วนนานาชาติ รู้มาจากหนังสือ
ท่องเที่ยวประเทศอินเดีย Lonely Planet
ว่าที่นอกเมืองเดลีมีพิพิธภัณฑ์ส่วนนานาชาติ วันนั้น
เอกอัครราชทูตไทยประจำอินเดียได้บอกว่ามีเวลา
ว่างอยากไปเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหรือไม่
ก็ตอบว่าดูมาแล้ว ๒-๓ วัน อยากดูพิพิธภัณฑ์ส่วน
นานาชาติ เพราะว่ามันชาติดีกว่าชาติเดียว ท่าน
ก็ไม่ว่าอะไร ท่านก็ไปตรวจดูตามหนังสือท่องเที่ยว
นั้น ซึ่งได้เรียกแบบตลกเพียงว่าส่วนชนิดต่างๆ แค่นั้น

๓๗

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๓๘

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ท่านทูตไปชมมาแล้วบอกว่าควรไป เพราะเรื่องส้วมเป็นเรื่องที่คนไทยชอบ แต่จริงๆ แล้วมีความหมายลึกซึ้งกว่า ผู้สร้างพิพิธภัณฑสถานคือ Dr. Bindeshwar Pathak เป็นผู้สร้างสรรคส์สังคมและได้สร้างมูลนิธิชื่อ Sulabh หมายถึงได้สิ่งที่ดีๆ เป็นการต่อสู้เพื่อมนุษยชน ท่านไม่เห็นด้วยกับการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะของคน มีวรรณะหนึ่ง ผู้หญิงจะถูกกดขี่อย่างมาก คือจะมีหน้าที่ขนอุจจาระไปทิ้ง ไม่มีโอกาสทำอย่างอื่นเลย เชื่อว่าขนอุจจาระดีๆ ชาติหน้าจะได้ไปเกิดในที่ดีๆ บ้าง ท่านได้พยายามเอาคนในวรรณะต่ำ อย่างเช่นผู้หญิงมาทำสิ่งของต่างๆ และได้แนะนำเรื่องส้วม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในเรื่องสาธารณสุข และสุขภาพของคน ท่านยังส่งเสริมในเรื่องของความสะอาด ในพิพิธภัณฑสถานจะรวบรวมเรื่องของส้วมต่างๆ และรูปของส้วมในสมัยโบราณ กล่าวไว้ในสมัยพุทธกาลเป็นยังไง และมาถึงในสมัยใหม่ที่มีส้วมที่ทันสมัยที่สุด เวลาคนป้อนจะมีอะไรออกมา มีห้อง Lab ที่ทำให้อุจจาระไม่มีกลิ่นเหม็น มีการทำแก๊สจากอุจจาระมาหุงต้มในบ้าน หรือการนำไปเป็นปุ๋ย เอามา

ให้ผมด้วย มีนิทรรศการห้องส้วมแบบต่างๆ อยู่ข้างนอก
อาคารที่แสดงเรื่องราวของส้วม การสร้างส้วมด้วยวัสดุ
พื้นบ้านต่างๆ จะมีคนก็คนเข้าส้วมนี้ ค่าก่อสร้างเท่าไร
จะมีแคตตาล็อกส้วมให้ดูอยู่รอบๆ อาคาร นอกจากนั้น
ยังมีพิพิธภัณฑ์ทรงผมต่างๆ และผู้หญิงที่เคยชน
อุจจาระก็ได้หัดทำขนม หัตถกรรม ทำผม มีโรงเรียน
มัธยม ให้เด็กได้มาเรียนอย่างดี

พิพิธภัณฑสถานกองทุนเวลล์คัม (Wellcome Trust) ของอังกฤษ มาจากบริษัท Wellcome ที่ขายยา แล้วเขาก็ตั้งมูลนิธิให้ทุนการศึกษา ซึ่งอาจารย์ในจุฬาฯ ก็ไปรับทุนมาทำวิจัยหลายท่าน บางอย่างเขาเอามาจากโรงพยาบาลที่ไม่ใช้แล้ว เพื่อให้เด็กนักเรียนเข้าไปจับต้องได้ ให้หัดตรวจร่างกาย ตรวจโน่นนี่ มีอุปกรณ์ทุกอย่างให้ มีห้อง Lab ที่เด็กมัธยมที่เรียนเก่งและอยากเรียนต่อ สามารถทำการทดลองที่สูงกว่าที่ตนเองเรียนอยู่ในระดับชั้นนั้นได้ หรือเพราะเด็กนักเรียนในแถบนั้นส่วนใหญ่อยากจน ทางโรงเรียนไม่สามารถจัดตั้งห้อง Lab ให้ได้ อยากทดลองอะไรก็มาลงชื่อเข้าคิวที่พิพิธภัณฑสถาน เพื่อเข้าทำการทดลอง มูลนิธิ Wellcome ถือว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิตอีกแบบหนึ่ง

พิพิธภัณฑสถานเปอรานากัน (Peranakan)
สิงคโปร์ ในเมืองไทยก็ตั้งพิพิธภัณฑสถานที่
ภูเก็ต ส่วนมากพวกคนจีนที่เข้ามาอาศัยในเขตสิงคโปร์
มาเลเซีย หรือภาคใต้ของประเทศไทย มีวัฒนธรรม
จีนผสมกับวัฒนธรรมพื้นบ้านที่น่าสนใจ มีคนพื้นที่
มีวัฒนธรรมของเครื่องใช้ และมีผู้คนมานั่งอยู่จริงๆ
เช่นมีคนมาเล่นไพโซวี มองดูแล้วอยากส่งบางท่านที่
อยู่ในนี้เข้าไปเล่นไพ่แข่งกับเขาบ้าง ควรมีการประกวด
เล่นไพ่นาชาติ เขาเล่นโซวีหน้าตาเหมือนไพ่ตอง
ของเราเนี่ย แต่วิธีเล่นต่างกันอย่างไรไม่ทราบ

๔๒

พิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติระหว่างประเทศ เจนีวา ก่อตั้งมานานแล้ว เป็นกาชาดและซีกงวงเดือนแดง ของประเทศที่เป็นมุสลิม มีเครื่องหมายของกาชาดและรูปวงเดือน ไม่รู้จะเรียกเสี้ยวหรือซีก-วง-เดือน คำว่า "ซีกงวงเดือน" นักข่าวมักจะอ่าน ซี-กง-วง-เดือน ทุกที เขาเลยเปลี่ยนเป็น เสี้ยววงเดือน เลยไม่มีใครเรียกผิด จะมีประวัติของกาชาด ความทุกข์ต่างๆ ที่เกิดจากการทำสงคราม กาชาดช่วยเหลือให้ความทุกข์นั้นน้อยลง เคยดูหนังกับท่านทูตซึ่งตอนนั้นเรายังฟังภาษาไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่ท่านทูตฟังเข้าใจและรู้เรื่องท่านร้องไห้ใหญ่ด้วยความสงสาร แต่เรายังตามไม่ทันเลยยังไม่ร้อง

ของเราก็มีพิพิธภัณฑ์สภากาชาดไทย แต่ยังไม่
ไม่ได้ทำตามแผนใหญ่ที่คิดไว้ เพราะต้องใช้ทุนเยอะ
เลยทำแบบย่อยๆ ไว้ก่อน ความต้องการเดียวกันคือ
ให้ผู้มาชมเกิดความรู้สึกเมตตา กรุณา หรือเยาวชนที่
เข้ามาอยากช่วยกิจการของกาชาด รู้จักช่วยเหลือ
แบ่งเบาความทุกข์ยากลำบาก ทำให้ผู้อื่นมีความสุข
จะด้วยทรัพย์สินหรือการกระทำก็ตามแต่

พหุวัฒนธรรมที่มีชีวิตอีกอย่างหนึ่ง คืองานศิลปะประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์ใหม่ ก็ถือเป็นงานที่ไม่ได้ไปขุดเอาของเก่าที่ปู้ย่าตายายได้สร้างเอาไว้มา แต่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งที่มีอยู่เดิมไม่ให้สูญหายไป เช่น พหุวัฒนธรรมศิลปะ เช่น งานคร่ำ เครื่องถม จะทำแตกต่างจากของเก่า

ในวรรณคดีจะกล่าวถึงคร่ำ คนสมัยใหม่
ไม่รู้จักว่าคืออะไร คร่ำคือการตกแต่งสิ่งที่เป็นเหล็ก เช่น
กรรไกรเป็นเหล็ก อยากให้สวยงาม เขาจะใช้ลิว ส่อน
ตอกลงไปเบาๆ อย่าแรง ต้องมีเทคนิคมาก ข้าพเจ้า
เคยทำแต่ทำไม่ได้เท่าไร เพราะไม่มีความอดทนพอ ทำ
ตั้ง ๖ เทียว เพื่อให้เนื้อของเหล็กเป็นเนื้อหยาบๆ แล้ว
นำเอาเส้นเงินหรือเส้นทอง ส่วนมากจะเป็นเส้นทอง

๔๖

พิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต

นำมาขุดตามลวดลายที่ต้องการลงบนเนื้อเหล็กที่เตรียมไว้ ส่วนเครื่องถมจะเป็นเครื่องเงินนำไปแกะสลักแล้วใช้โลหะเงิน ทอง ทองแดง มาละลายโลหะผสม จะมองเห็นเป็นสีดำ แล้วลงทองโดยเอาทองผสมกับปรอทดำแล้วทาลงไป แล้วใช้ไฟฟูลน ปรอทจะระเหยไป ส่วนทองจะติดอยู่ อันที่จริงค่อนข้างอันตราย เพราะว่าปรอทเป็นพิษ ต้องปิดปาก และทำในที่โล่งๆ ไม่ให้ทำในห้อง ถือว่าคนสมัยใหม่ก็ทำได้สวยงาม และศิลปะเหล่านี้มีชีวิตอยู่ ไม่ใช่คนเก่าตายแล้วไม่มีใครทำได้

พิพิธภัณฑสมเด็จพะพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
วังสระปทุม เป็นพิพิธภัณฑที่ชีวิตท่าน ซึ่งเป็นเจ้าของวังตั้งแต่เดิม ท่านเป็นผู้ออกแบบและสร้างตำหนัก จะมีการจัดให้ชม มีห้องเสวย ห้องบรรทม หรือห้องรับแขก ในสมัยโบราณ ตรงไหนเป็นห้องพิธีอภิเษกสมรสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีเจ๊กตู้ พระเจ้าอยู่หัวเรียกเจ๊กตู้คือ หาบที่คนหาบของมาขาย เรียกว่าเจ๊กตู้ ลักษณะหาบเหมือนตู้ใส่ของ มีทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในหาบนี้ เครื่องใช้

เครื่องสำอาง ของเล่นเด็ก จะเอาอะไรทุกอย่าง
เป็นเหมือนดีพาร์ตเมนต์สตรีเคลื่อนที่ในสมัยก่อน

๔๘

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

พิพิธภัณฑ์บ้าน Albrecht Dürer เยอรมนี เป็นจิตรกรที่มีชื่อเสียงที่ตายไปหลายร้อยปีแล้ว ผู้นำชมใช้จับเอาคนมาแต่งตัวเป็นภรรยาของ Dürer แล้วเล่าเรื่องของ Dürer มีการพิมพ์ภาพของเขา เป็นพิมพ์เดมยังอยู่หรือเอามาทำใหม่ก็ไม่รู้ ทำให้ผู้ไปชมพิพิธภัณฑ์พิมพ์ภาพแล้วนำกลับไปบ้านได้

บ้านนักประพันธ์ชาวจีนชื่อเหล่าเซ่อ (Lao She) มีประวัติที่น่าสนใจ เป็นคนจีนที่ได้รับคัดเลือกให้ไปสอนภาษาจีนที่ลอนดอน จึงได้เรียนภาษาอังกฤษวรรณคดีตะวันตก และสอนภาษาจีนไปด้วย ตอนหลังไปเขียนหนังสืออยู่ที่สหรัฐอเมริกา และเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียง ตอนหลังพบกับท่านโจวเอนหลาย ได้ชวนกลับประเทศจีน บอกว่าไม่มีการกดขี่ข่มเหงแล้ว ให้ช่วยกันกลับมาพัฒนาประเทศชาติ ให้ท่านสอนหนังสือ เขียนหนังสือ เงินเก็บจากต่างประเทศ ท่านก็เอามาสร้างบ้านหลังนี้ จนถึงสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมชีวิตท่านถูกกดดันอย่างมากจนที่สุดท่านเลยฆ่าตัวตาย เวลาไปชมได้ความรู้สึกมาก เพราะคนเล่าเป็นบุตรสาวของตัวเอง ภรรยาเป็นลูกศิษย์ของจิตรกรท่านหนึ่ง ชั้นล่างมีภาพถ่ายของท่าน และภาพเขียนฝีมือภรรยาของท่าน ที่โต๊ะทำงานมีปฏิทินติดอยู่ ปฏิทินวันสุดท้ายของท่านคือวันที่เสียชีวิต ท่านเปิดปฏิทินไว้หน้านั้น โกดี้ซึ่งเป็นลูกสาวของท่านเหล่าเซ่อบอกว่า เวลาเขียนหนังสือมีนั้นๆ ท่านจะถอดไฟเล่นเพื่อเป็นการผ่อนคลาย

๕๐

พิ พิ ธ ภั ณ ฑ์ ที มี ชี วิ ต

๕๑

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

บ้านของโกวโมโร (Gou Moruo) นักวิชาการ
ชาวจีน ภาพที่เห็นเป็นบุตรสาวของท่าน Gou Moruo
มีชีวิตที่ดีกว่า Lao She เป็นกวีแล้วก็เป็นนักวิชาการ
ทางประวัติศาสตร์ การเขียนอักษรโบราณ ที่เห็น
เป็นการเขียนบนกระดองเต่า

บ้าน Neruda ซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะไปมา เป็น
กวีชาวชิลี ที่ได้รับรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม
ความจริงคนชิลีที่ได้รางวัลมีกวีอีกท่านเป็นผู้หญิง
สองท่านนี้ท่านรู้จักกัน ท่าน Neruda มีบ้าน ๓ หลัง
ภรรยา ๓ คน ที่ไปดูเป็นบ้านหลังสุดท้าย ภรรยา
ท่านได้เก็บรวบรวมไว้ นอกจากจะเป็นกวีแล้วยังเป็น
นักการทูต นักการเมือง ที่เกือบสมัครเข้ารับตำแหน่ง
ประธานาธิบดีของชิลี แต่เพื่อนของท่านไปสมัคร
เลยไม่ยอมแข่งขันกันแต่ไปส่งเสริมกัน ท่านชอบเรือ
มากแต่ว่ายน้ำไม่เป็น ทำบ้านเป็นรูปเรือ นำของบนเรือ
มาเก็บสะสมไว้บนบ้าน และรวบรวมของประหลาดๆ
เป็นสิ่งสะสม ท่านผู้นี้ข้าพเจ้ามีเรื่องความเกี่ยวข้องกัน
นิดหน่อย คือเมื่อ ๕ ปีมาแล้วท่านเอกอัครราชทูตได้
นำเหรียญเนรูดาที่รัฐบาลชิลีมอบให้บุคคลที่ส่งเสริม
ศิลปะหรือกวีนิพนธ์วรรณคดีมาให้ ไกด์พาชมห้องน้ำ
แชก ห้องน้ำภรรยาท่าน สมัยปฏิวัติมีทหารเข้ามาใน
บ้านหลังนี้ แล้วเอาหนังสือไปโยนทิ้ง และหลังจาก
ปฏิวัติได้ ๑๒ วัน ท่านก็ตรอมใจตาย แต่ว่าเพื่อนฝูง
ก็ช่วยกันจัดบ้านท่านเป็นพิพิธภัณฑ์ ลักษณะบ้าน

การจัดข้าวของเปรียบเหมือนโน้ตหรือ ท่านชอบทำบาร์
 ดือนรับเพื่อนๆ รูปนี้เป็นของขวัญที่ได้รับจากรัสเซีย
 หรือรองเท้ายักษ์ที่สมัยก่อนไม่มีป้ายหน้าร้านรองเท้า
 จะใช้รองเท้ายักษ์แขวนเอาไว้ก็จะรู้ว่าร้านนี้เป็นร้าน
 ขายรองเท้า ท่านก็มีรองเท้ายักษ์มาแสดงไว้ในบ้านด้วย
 มีรูปภรรยาซึ่งเขียนให้ตกลงๆ เขียนเป็น ๒ หน้า อีกหน้า
 ซ่อนอยู่ในผมเป็นรูปท่านเนรูต้า

๕๕

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จะมี
ของสวยๆ งามๆ ให้ศึกษา

๕๖

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

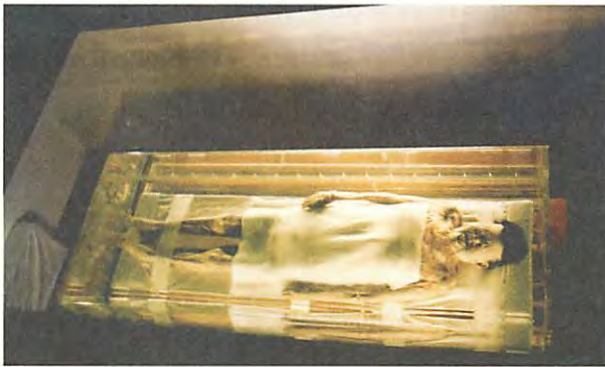

พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ Trocadéro
ของฝรั่งเศส อาจารย์ที่นำไปจะให้เห็นความ
เป็นอยู่ของชาวฝรั่งเศสในยุคโบราณ ตาม
อาจารย์ว่าทำไมมีดอย่างนี้ ท่านบอกว่าเขาไม่ยอม
ให้เห็นความละเอียดของศิลปะ อย่างเช่น การทอผ้า
ก็จะเป็นศิลปะของการทอผ้า เพื่อไม่ให้เห็นชัดว่า
เป็นตุ๊กตาหรือเป็นหุ่นนั่งทอผ้าอยู่ คือให้เห็นเลาๆ
ว่าสมัยก่อนเขาทำอะไร เรื่องกิจกรรมของเผ่านี้
เผ่านี้ มีกิจกรรมพิเศษยังไง ไม่รู้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์
ที่มีชีวิตหรือไม่แต่เข้าไปดูแล้วรู้สึกอึดอัด รู้สึกว่าพอได้
ออกจากพิพิธภัณฑ์แล้วโล่งใจ ได้เห็นท้องฟ้าแจ่มใส
อีกครั้งหนึ่ง

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์หุ่นาน แต่ละมณฑล
ของจีนจะมีพิพิธภัณฑ์ แสดงทั้งประวัติศาสตร์ ศิลปะ
และวัฒนธรรมของแต่ละเขตมณฑลนั้น มีมัมมี่จีน
ซึ่งโบราณมาก เราจะเห็นความก้าวหน้าของจีนเมื่อ
สามพันปีมาแล้ว มีความพยายามหาวิธีจะเก็บรักษา
ศพเอาไว้ได้อย่างไรให้คงอยู่ ดิฉันรู้ว่าก่อนตายกินอะไร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา
มณฑลต่างๆ ในจีนมณฑลของเขาเนื้อที่กว้างใหญ่
เราไม่มีเวลาไปครบ...เรามีเวลาแป๊บเดียวแต่เราแค่
ไปดูที่พิพิธภัณฑสถานเราก็จะสามารถรู้เรื่องทั้งหลายๆ ที่
ในมณฑลนั้นครบภายใน ๒ ชั่วโมง

สภาวิทยาศาสตร์ของจีนมีบัณฑิตวิทยาลัย
สอนปริญญาโทและเอก วิชาบังคับของทุกแผนก
คือวิชาประวัติศาสตร์จีน มีนักเรียนไทยไปศึกษาต่อ
ปริญญาโททางวิศวกรรม ก็ต้องถูกบังคับให้เรียนวิชา
ประวัติศาสตร์จีนก่อน ตามนักเรียนผู้นั้นว่าเรียนรู้
เรื่องได้อย่างไร เขาตอบว่าไม่ยาก เพราะไม่ใช้วิธีนั่ง
จดว่าประวัติศาสตร์จีนเป็นอย่างไร อาจารย์พาไปดู
พิพิธภัณฑสถานมองเห็นปั๊บจะเข้าใจหมดเลย

รูปนี้ พิพิธภัณฑสถานสิ่งสะสม เป็นอะไรบางอย่าง
ของมนุษย์ที่มองดูมีชีวิตชีวา ที่เมืองนอกมีพิพิธภัณฑ
สถาน และการเขียน Musée du Stylo et de l' Ecriture

Musée de la Contrefaçon ที่ฝรั่งเศส
พิพิธภัณฑสถานของปลอม มีทั้งของจริงของปลอม มา
เปรียบเทียบให้ดู ที่อื่นเก็บสะสมของจริง แต่ที่
พิพิธภัณฑสถานนี้จะให้เห็นว่าของปลอมเป็นอย่างไร
ที่เมืองไทยพิพิธภัณฑสถานสินค้าปลอมและสินค้า
เลียนแบบ ของสำนักงานทนายความแห่งหนึ่งใน
ประเทศไทยตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๒ มีสินค้าปลอม
และเลียนแบบกว่า ๑,๕๐๐ ชิ้น อยู่ที่อาคารศุภาลักษณ์
แกรนด์ ทาวเวอร์ ชั้น ๒๖ ถนนพระราม ๓ เขตยานนาวา

กรุงเทพฯ คนที่ไปดูจะเป็นนักศึกษาทางด้านกฎหมาย
แต่ต้องนัดก่อนเขาถึงจะให้ชม ว่าด้วยของปลอมทั้ง
หลายแหล่ง อะไรที่ไม่จริงทั้งหลาย

๖๒

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

 ขอย้ำว่า พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนด้านศิลปะ ใช้เขียนรูป ศิลปวัตถุต่างๆ เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของ วัฒนธรรม ในการจัดพิพิธภัณฑ์ จะมีคลังเก็บของ จะทิ้งอยู่อย่างนั้น ๒๐ - ๓๐ ปีไม่ได้ ของมีเยอะเยอะ ต้องคอยผลัดเอาขึ้นมาโชว์และจัดแสดง การเก็บ ต้องเป็นระบบ ระเบียบ ไม่ใช่โยนๆ เป็นเหมือนโกดัง มีการเรียงอย่างดี

การศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเพื่อให้ รู้ที่มา แหล่งผลิตของสิ่งของ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเงิน หรือกระเบื้อง ที่ทำจากยุโรปจะมีตรา ให้รู้ถึงคนทำ

เลขหมวด 905/2545/03571

สิ่งของ ภาชนะดินเผา

ลักษณะ/
ประวัติ

ภาชนะเคลือบสีน้ำตาลเขียนลายช้าง ประกอบด้วย ขาม ฉาม ถ้วย และถ้วยมีหู งานฝีมือกลุ่มแม่บ้านเมืองมรดกโลก ความเป็นมาของการทำเครื่องปั้นดินเผาเริ่มมาจากการแปรรูปดินตามลำห้วยและทำางบ้านของสตรีชาวมิถิลาที่ออกเรือนแล้ว โดยกลุ่ม NGO ได้แนะนำให้กลุ่มแม่บ้านมิถิลาทำศิลปะการเขียนสีแบบดั้งเดิมมาประกอบอาชีพโดยการวาดลวดลายลงบนภาชนะดินเผาที่ออกจำหน่าย

ชนิด ดินเผาเคลือบ

ผู้ถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงซื้อ

วันที่ถวาย 7 ต.ค. 2543 NO. 020

สถานที่ ตลาดเมืองมรดกโลก

เมือง/รัฐ เมืองมรดกโลก

ประเทศ ราชอาณาจักรเนปาล

สถานที่เก็บ ห้องต่างประเทศ 1 อาคาร จงกลนิ ๓ เนปาล 1 ชั้น 2

มีบัตรย่อย 4 ใบ

ว่าเป็นใคร ทำยุคไหน สมัยไหน มีเครื่องหมาย มีหนังสือ อธิบายว่าเครื่องเงินเป็นอย่างไร เครื่องพอซเลน (porcelain) กระจเบื้องเป็นลักษณะยังไง มีการเก็บบันทึกฐานข้อมูล มีเลขหมาย ค้นคว้าข้อมูลสิ่งของ ลักษณะ ประวัติ ชนิด ผู้ถวายหรือผู้บริจาค วันที่บริจาค สถานที่ เมือง รัฐ ประเทศ สถานที่เก็บ มีบัตรย่อย นี้คือรายละเอียดในฐานข้อมูลของสิ่งของแต่ละชิ้น

๒๔

พิ พิ ธ ภั ณ ฑ์ ที มี ชี วิ ต

สุดท้ายที่จะกล่าวคือ พิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์
ที่โรงเรียนจิตรลดา (แดนดึกดำบรรพ์)
ข้อสังเกตคนปัจจุบันจะรังเกียจคำว่า
พิพิธภัณฑสถาน หรือห้องสมุดหาว่าเชย คนรุ่นใหม่ซึ่งเป็น
บุคคลเป้าหมาย จะไม่ยอมเข้า ต้องเลี่ยงไปใช้คำอื่นๆ
เช่น อุทยานการเรียนรู้ ต้องหาชื่ออื่นๆ ก็เลยตั้งชื่อว่า
“แดนดึกดำบรรพ์” จะมีคนอยากมาเข้าชมมากกว่า
ต้องมีสิ่งจูงใจ อย่างเช่น เราดูหนังไดโนเสาร์ ใส่ว่าน
สามมิติ นั่งดูมันเหมือนจะไล่จับหัวเราทำให้ตื่นเต้น
ทำให้อยากดู แต่ตอนนี้ยังไม่เสร็จ

กล่าวโดยสรุปพิพิธภัณฑ์มีส่วนประกอบสำคัญดังนี้

๑. ตัวอาคาร และสถานที่
๒. การสะสมวัตถุเข้าพิพิธภัณฑ์
๓. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง
๔. วิธีการนำเสนอ และกิจกรรม
๕. เปลี่ยนแปลงการจัดแสดงอยู่เสมอ
๖. แสดงว่างานหัตถศิลป์ยังสร้างสรรค์ได้เทคนิคไม่สูญหายไป

๖๖

พิพิธภัณฑที่มีชีวิต

ประมวลเหตุการณ์

กำหนดการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงแสดงปาฐกถาในหัวข้อ
"พิพิธภัณฑ์มีชีวิต"

เนื่องในวันคล้ายวันเกิดครบ ๑๐๐ ปี

ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร วันอังคารที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๓

- เวลา ๐๙.๕๐ น. • สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
- เวลา ๑๐.๐๐ น. • รถยนต์พระที่นั่งถึงหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน
  - อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ คณบดีคณะอักษรศาสตร์ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหารคณะฯ ฝ้าฯ รับเสด็จ
  - ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา ทูลเกล้าฯ ถวายพวงมาลัย
  - รองศาสตราจารย์สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา เข้าฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือที่ระลึก
  - หม่อมราชวงศ์ถุกุมทันต์ บริพัตร เข้าฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือที่ระลึก
  - พระราชทานนำสิ่งขี้แก่ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิดครบ ๑๐๐ ปี
  - ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา เข้าฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายเงิน เพื่อทรงใช้สอยตามพระราชอัธยาศัย
  - ประทับพระราชอาสน์ ณ โถงทรงงาน (บนเวที)
  - อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กราบบังคมทูลรายงาน และกราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แสดงปาฐกถาเกียรติยศ
  - ทรงแสดงปาฐกถาเกียรติยศเรื่อง "พิพิธภัณฑ์มีชีวิต"
  - ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา เข้าฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายช่อดอกไม้
  - ทอดพระเนตรร้านอาหารบริเวณด้านข้างหอประชุมฯ ทางทิศใต้
  - เสวยพระกระยาหารกลางวัน
  - เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย เครื่องแบบปกติขาว

๒๘

พิ พิ ธิ ภั ณ ฑ์ ที มี ซี วี ติ

ประมวลภาพ

๗๐

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๑

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๒

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๓

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๔

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๕

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๖

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๘

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๗๙

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๘๐

พิพิธภัณฑ์มีชีวิต

